

N:o 49.

Af herr **C. J. Jakobson**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till beredande af effektivt skydd för arbetsaftal.*

Med sorg och bekymmer se våra dagars arbetsgifvare framtiden antack vare den strejkfarsot, hvilken allt mer synes utbreda sig bland arbetarne i olika näringar. Man behöfver icke förmena arbetarne deras rätt att söka ständig förbättring i sina ekonomiska villkor för att med växande oro iakttaga, huru de allt hellre och hellre tillgripa strejkutvägen för att nå detta mål. Gällande lagar och förordningar förmå faktiskt intet mot allt det ofog, som bedrifves före och under en strejk, men då alla samhällsmedlemmar med rätt kunna fordra skydd mot den ekonomiska sköfling, som alltid drabbar arbetsgifvaren genom en strejk, huru okynnesmessig denna än varit, synas statsmagterna hafva skyldighet tillse, att det påpekade onda på möjligast fullständiga sätt afhjelpes.

I äldre tider, med de förhållanden som då rådde i afseende å husbönders och tjenares ömsesidiga ställning, fanns en lagstiftning, som på ett både praktiskt och för båda parterna gynnsamt sätt ordnade deras inbördes rättigheter och skyldigheter, men denna lagstiftningsform, den s. k. legostadgan, räcker icke till efter den enorma utveckling i växlande former, som äfven arbetsmarknaden erhållit i våra dagar. Det är numera endast jordbruksarbetare, som träffa tjensteaftal på basis af tjenstehjons-

stadgan. Och om än de icke vilja försaka de fördelar af en för längre tid tryggad ställning, af huld och vård under sjukdomens dagar m. m., som tjenstehjonsstadgan erbjuder, så skulle en stadsarbetare knappt våga visa sig så »otidsenlig» att taga laga städsel, för allt det hån detta skulle inbringa honom från »klassmedvetna» kamrater. Man föredrager i städerna i bästa fall att träffa uppgörelse med sin arbetsgifvare med en kortare uppsägningstid, hvilken arbetsgifvaren, som alltid kan afpressas godtgörelse för ett brutet aftal, nog får hålla, men hvilken, enligt hvad erfarenheten lärt, arbetarne hålla, endast om och så länge de hafva lust.

De gällande lagar, som eljest skulle kunna skydda mot strejkmisbruk, inskränka sig i sjelfva verket till en lam och intetsägende förordning om ansvar för hot och våld från strejkande mot sådana kamrater, som ej vilja deltaga i strejken. Men om detta lagbud har man redan fått den erfarenheten, att det icke kan sägas alls gagna, enär agitatorer och strejkledare med iakttagande af nödig försigtighet icke alls behöfva frukta denna lag och likväl fullt ut kunna använda sina magtmedel mot strejkvägrande kamrater.

Då denna art af skyddslagstiftning mot strejker sålunda visat sig fruktlös, men då å andra sidan statsmagterna ovilkorligen äro skyldiga att skydda arbetsgifvare och äfven icke-strejklystne arbetare mot de skador, som en strejk ådrager dem, synes det mig, att de lagstiftande myndigheterna icke hafva mer än ett sätt att välja för att ernå detta syfte.

Detta sätt är att genom en klok och praktisk lagstiftning *stadga ett effektivt skydd å båda sidor för arbetsaftalets helgd.*

Det är detta skydd, som nu faktiskt saknas. Rättslöshetstillståndet är i sjelfva verket fullständigt, såsom en lika sorglig som mångtalig erfarenhet visat. En mästare i ett yrke träffar aftal med sina arbetare om t. ex. två veckors ömsesidig uppsägning och en viss lön och på grund häraf gör han upp pris på sina leveranser till kunderna. Det gäller t. ex. ett större arbete på en nybyggnad eller dylikt. Arbetarnes fackförening får reda på att mästaren åtagit sig beställningen i fråga, och genast är tillfället lägligt att framställa mer eller mindre obefogade eller ibland oförsynta kraf, hvilka genast måste beviljas, eljest strejk ögonblickligen! Ett annat fall: en mästare har uppgjort med sina arbetare att verkställa det eller det arbetet för en viss ackordsumma. Med stöd af denna träffar han aftal med sin kund och utfäster sig, såsom brukligt är, att betala en viss pligt, om ej arbetet blir färdigt på utsatt tid. Emellertid påbjuder fackföreningen strejk, och mästaren har att välja mellan att betala den

dryga plikten eller att betala sådan arbetslön, att denna äter upp hela förtjensten och kanske mera dertill.

Man må icke invända, att dylika fall väl kunna tänkas, men näppeligen torde förekomma. Tvärtom torde det vara litet hvar bekant, att sådant numera är så alldagligt, särskildt i de större städerna, att allmänhetens intresse därför förslöats, under det att näringsidkare i alla branscher med oro och bekymmer dagligen se sig hotade af olika yttringar af fackföreningstyraniet. Och om det på den allra sista tiden synts vara något mindre strejker än förut, kan det helt visst anses orsakadt deraf, att den socialistiska arbetareledningen rustar sig för en kommande s. k.orstrejk, hvars förödande verkningar helt visst icke skulle stå tillbaka för de sköflingar, ett krig plägar medföra.

Men, säger man, hvarför finna sig arbetsgifvarne utan vidare i att arbetarne bryta det ingångna aftalet? Jo, svaras, därför att lagen icke ger dem tillfälle att uttaga sin rätt. Visserligen kan ju arbetsgifvaren draga arbetaren inför domstol med yrkande af skadestånd, och har han ett bindande kontrakt, dömer nog äfven domstolen arbetaren skyldig att betala, men hvad mer! Då det sedan blir fråga om att utkräfvaskadeståndet, saknar arbetaren medel, och det hela resulterar i att mästaren utom sin förra förlust äfven får vidkännas utgifterna för processen. För att icke tala om att han derefter i all sin tid skulle utpekassom arbetarefiende och sannolikt äfven förföljas af de moderna tyranner, som kallas fackföreningsledare.

Naturligtvis är det icke meningen att på något sätt inskränka arbetarens lagliga frihet att efter godtfinnande förfoga öfver sin dyrbaraste egendom, sitt arbete, eller att sätta det högsta pris derpå, som han kan betinga sig på arbetsmarknaden. Det kan icke heller blifva tal om att på något sätt inskränka arbetarnes sammanslutningsrätt, så mycket mindre, som i denna i och för sig icke ligger något skadligt. Här kan endast blifva fråga om, och det är äfven allt hvad som behöfves, att *skapa en lagstiftning, som på ett nöjaktigt sätt skaffar helgd åt det arbetskftal, som arbetaren sjelf fritt och otvunget ingått med sin arbetsgifvare*, det må förförigt afse kortare eller längre tid, ett större eller mindre styckarbete. Blefve det förenadt med ett tillräckligt strängt ansvar att bryta ett arbetskftal, vare sig mästaren eller arbetaren gjorde det, ett ansvar som kunde resultera i tvångsarbete, der, på grund af tredska eller oförmåga att betala, skada tillfogades endera kontrahenten eller en del arbetare af deras arbetskamrater, lär det icke finnas ringaste tvifvel derom, att icke

derigenom alla okynnesstrejker skulle förebyggas. Ingens lagliga rätt kränktes af en dylik lag, ty det är en hvars pligt att hålla hvad han lofvat. Och de olägenheter, hvilka kunna förmenas vidlåda ett dylikt stadgande, äro helt visst icke omöjliga att afhjelpa. Frågan är blott att utan rädsla och undfallenhet för en högröstad socialistisk agitation taga steget fullt ut och icke nöja sig med en halfmesyr, som skulle skada mer än gagna.

För att bereda rum för en sådan lag måste emellertid en del formella lagändringar göras, hvadan jag för min del anser lyckligast, om Kongl. Maj:t toge frågan under ompröfning och efter noggrann utredning förelade Riksdagen ett lagförslag i afsedt syfte. Innebörden af den nya lagen torde dock till sina hufvuddrag här böra beröras.

Liksom enligt den nuvarande tjenstehjonsstadgan tredska att fullgöra arbetsaftalet medför utom ekonomisk påföljd äfven annat straff, och då denna princip således redan har hurskap i vår lagstiftning, bör sådan påföljd stadgas i afseende å allt slags arbetsaftal, som ingås under lagligt betryggande former. Ett skriftligt kontrakt bör alltså vara laga bindande, hur kort tid det afser, eller om det blott är fråga om styckarbete, ett eller flera. Bryter endera parten aftalet, skall han af den andra parten lagföras och skadan för kåranden undersökas och bestämmas. Efter fallen dom skall den dömda utbetala den ådömda skadeersättningen och rättgångskostnaderna. Kan han ej det, eller tredskar han, må han hållas till allmänt arbete i viss, mot den ådömda summan svarande tid. Gifvet är, att lagbudet skall så affattas, att det skyddar den, som *oförvålladt* bryter ett aftal, för annat än ekonomisk risk. Likaså bör det tillses, att unga eller oerfarna arbetare, som möjligen af samvetslösa arbetsgifvare narrats att träffa sådana aftal, hvilka antingen på grund af allt för låg arbetslön eller andra dylika orsaker icke kunna hållas, sedan detta vederbörligen konstaterats, icke må drabbas af ansvar för ett dylikt aftals brytande.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och förelägga Riksdagen ett lagförslag i syfte att skaffa laga, effektivt skydd åt arbetsaftalets helgd.

Stockholm den 25 januari 1897.

C. J. Jakobson.